

Comentaris sobre una peça arqueològica trobada a la Vall d'Aranguren de Navarra

Es trata d'una mà de bronze amb escriptura ibèrica nord oriental, o sigui, igual que els signes de la part catalana i València central. Podeu trobar informació a:

[Mà d'Irulegi¹](#)

El comentari que vull fer és el valor arqueològic de la troballa com diu l'explicació. Qualsevol troballa fora del context arqueològic no té valor. S'hi han esmerçat tot tipus de seguretat en el seguiment de la manipulació del descobriment en video. Consideren que l'escriptura del text és apotropaic, que no es tracta d'un malefici. Descoberta al juny del 2021 y presentada pel govern de Navarra al novembre del 2022. En aquest temps es va endagar un procediment de seguretat per la neteja, la investigació del material per deixar l'escrit més clar i després la posterior custodia de la peça.

Per què aquest temps d'estudi de la peça per part dels tècnics i arqueòlegs? Perquè a Iruña Veleia, Vitoria-Gazteiz, Àlaba, va ocórrer un gran escàndol en unes troballes per part d'un arqueòleg que el van acusar de que les troballes excepcionals que va anunciar eren falses. Li van treure la subvenció i condemnat a presó. Ell va assegurar que no eren falses i li van donar la raó determinats tècnics nacionals i internacionals. Altres, però, van corroborar la falsetat. El descobriment hagués estat un capgirament de la història del País Basc, de la llengua basca i de l'Església. Els seguidors de l'arqueòleg

¹ https://ca.wikipedia.org/wiki/M%C3%A0_d'Irulegi

han format una associació en la seva defensa i d'allò que revela el seu descobriment. Podeu seguir-ho a:

[Eliseo Gil](#)²

La mà de bronze trobada correspon al segle I abans de Crist en un jaciment de l'edat del ferro al costat del castell d'Irulegi. Està escrit a la palma de la mà i té quatre línies de signes. El primer estudi del signes del text van ser acreditats pels il·lustres lingüistes Joakim Gorrotxategi de la Universitat del País Basc i Javier Velaza de la Universitat de Barcelona i van comunicar que la llengua escrita amb signes ibèrics era vasconic per no igualar-lo amb el nom actual d'euskera i que tampoc era celta com alguns van assegurar. Hi van veure que la paraula d'inici començava per 'sorioneku' semblant a la paraula actual euskèrica 'zorion' que vol dir fortuna, sort, i de la resta no van dir res. Però 'sori' en basc vol dir «permís, autorització» i la mà podria indicar això. Més tard, s'adonaren que una altra paraula, akañi, sortia tres vegades escrita en textos ibèrics de la part mediterrània. Abaitua, un historiador, va comparar algunes aportacions d'altres estudiosos amb el fi de descartar-les en comparar-les amb els prestigiosos lingüistes com Gorrotxategi i Velaza. Va donar una conferència penjada a Youtube exposant el seu resultat. Em va trobar a mi que «traduïa» aquesta paraula 'akañi' en una de les meves aportacions a la llengua ibèrica i em va anomenar, sense jo saber-ho, en la seva disertació on va presentar l'estudi meu. No ho va fer per fer-me un favor, sinó per recalcar que jo no estava a l'alçada dels eminents acadèmics.

Més tard altres dos acadèmics Joan Ferrer de la Universitat de Barcelona i Eduardo Orduña de la Universitat Nacional de Educación a Distancia van presentar les seves aportacions. El primer modificava una part de la lectura y el segon la pronunciació diferent d'un signe que es creia exclusiu de la zona basca.

Un enginyer tècnic en topografia, Iñigo Otsoa, va estudiar la tècnica empleada per l'escribent de la mà i va observar que les línies les escrivia fent punts i aquests puntejós seguien una línia prèvia dibuixada anteriorment. Aleshores va descobrir que alguns punts divergien del ratllat, per la qual cosa posava en evidència algunes de les lectures i donava acostament a Gorrotxategi i a Velaza. Però el dubte hi és.

En el meu estudi he seguit a Joan Ferrer i he trobat unes coincidències amb l'euskera que em permet creure que es tracta d'un intercanvi de productes del camp.

[La mà de bronze d'Irulegi](#)³

Referències històriques de la Vall d'Aranguren i a Pamplona a l'època del segle primer abans de Crist i de la realització de la mà d'Irulegi.

La romanització anava arraconant les llengües originals de la zona que eren el vasconic i el celta quan va esclatar la guerra civil entre els romans dels partidaris de Sertorius, més popular entre els naturals del país, i Pompeu que venia a posar ordre per part de Roma. Pompeu va guanyar i Iruña (iluna) va passar a ser Pompeu-ilun (Pamplona). S'especula que llavors l'òpidum vasconic d'Irulegi va ser destruït i la mà enterrada.

2 https://es.wikipedia.org/wiki/Eliseo_Gil

3 <https://escritsiberics.cat/archivos/671>

Són ja una cinquantena d'aficionats a desxifrar el text de la mà, basant-se alguns en que creuen que està relacionat amb els fets històrics del moment.

Antoni Jaquemot. 19/03/2024